

O KRIVOTVORINAMA AUSTRIJSKIH NOVČANICA OD 1 I 5 GULDENA IZDANJA 7. SRPNJA 1866.

Numizmatički katalogi i literatura bilježe primjerke krivotvorenih austrijskih guldenskih novčanica nastalih potkraj 18. i osobito tijekom 19. stoljeća. Takve primjerke novčanica posjeduju i muzejske i privatne numizmatičke zbirke. Te krivotvorine izrađivali su i crtanjem, u manjim količinama, i tiskarskim postupcima, u većim količinama, iako su za krivotvorenje novca bile propisane stroge zakonske sankcije. Primjerci krivotvorina od 1 i 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izrađeni tiskarskim postupcima i crtanjem osobito su zanimljivi zbog vremena nastanka i optjecaja u novčanom prometu, pa i zbog kvalitete izvedbe. U radu su prikazana obilježja tih krivotvorina.

Austrijske novčanice od 1 i 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izdala je K.K Staats-Central-Cassa. Bile su u optjecaju u vremenu znatnih političkih, pa i gospodarskih previranja u Monarhiji, što se u mnogočemu odrazilo i na austrijsko novčarstvo i vrijednost novca.¹

Novčanica od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) K.K Staats-Central-Cassa u optjecaj je pustila 1. siječnja 1867. K.K Staats-Central-Cassa povukla je iz optjecaja novčanicu od 1 guldena do 30. rujna 1883. i novčanica od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) konačno je prestala biti platežno sredstvo 30. lipnja 1888. Novčanica od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) K.K Staats-Central-Cassa u optjecaj je pustila 1. rujna 1866. K.K Staats-Central-Cassa povukla je iz optjecaja novčanicu od 5 guldena do 30. rujna 1882. i novčanica od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) konačno je prestala biti platežno sredstvo 31. prosinca 1887.²

Novčanica od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), veličine 78 x 122 mm, tiskana je dvostrano, ima crnu i zelenu podlogu (u sredini na licu), tiskana je na bijelom papiru, s vodenim znakom. Naličje je otisnuto plavkasto sivo. Na novčanici je na licu prikaz: dolje lijevo likovi Industrije i desno Merkura (trgovine), s lijeve i desne strane pravokutno obrubljeni zaštitni tekstualni mikrotisak i u sredini oznaka vrijednosti *1*, gore u sredini oznaka vrijednosti *Ein Gulden* i navod izdavača novca *K.K Staats-Central-Cassa*, ispod potpisi nadležnih osoba, godina izdavanja i oznaka serije (numeracija), ukrasno obrubljeno, s lijeve i desne strane ratničkom opremom, gore u sredini grb Austrije u štiti, a s lijeve i desne strane oznaka vrijednosti *1*. Na novčanici je na naličju prikaz: u sredini grb Austrije, a s lijeve i desne strane zemaljski grbovi i uz brojčanu oznaku vrijednosti *1* oznaka vrijednosti novca na zemaljskim jezicima.

¹ Usp. *A. Pick*, *Papiergeld*, Braunschweig, 1967., 247.-250.; *A. Pick*, *Papiergeld Lexikon*, München, 1978., 260.-261.; *E. Zöllner*, *T. Schüssel*, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., 232.-257.; *B. Aulinger*, *Vom Gulden zum Euro. Geschichte der österreichischen Banknoten*, Wien, 2000.; *A. Pančur*, *V pričakovanju stabilnoga denarnega sistema*, Celje, 2003., 33.-202. I tamo navedena literatura.

² [*A. Pick*, [*R.*] *Richter*, *Papiergeld-Spezialkatalog Österreich 1759-1986*, Dornbirn, 1986., 189.

Novčanica od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), veličine 140 x 93 mm, tiskana je dvostrano, ima crnu i ljubičastu podlogu (u sredini na licu), tiskana je na bijelom papiru, s vodenim znakom. Naličje je otisnuto crveno smeđe. Na novčanici je na licu prikaz: alegorijski likovi, lijevo Umjetnost i desno Znanost, u sredini gore oznaka vrijednosti 5, niže *Fünf Gulden* i navod izdavača novca *K.K Staats-Central-Cassa*, ispod potpisi nadležnih osoba i godina izdavanja, te u donjem dijelu, u sredini, grb Austrije u štitu, a dolje ispod likova s lijeve i desne strane u ukrasno obrubljenim rozetama zaštitni tekstualni mikrotisak. Na novčanici je na naličju prikaz: u sredini grb Austrije, uokolo u ovalnom obrubu zemaljski su grbovi i uz brojčanu oznaku vrijednosti 5 oznaka vrijednosti novca na zemaljskim jezicima.

Krivotvorine austrijskih novčanica i u Monarhiji, i u Hrvatskoj, od potkraj 18. i osobito tijekom 19. stoljeća, unatoč strogim zakonskim sankcijama propisanim za krivotvorenje novca, relativno su učestale, mnoge i uspjele. U manjim količinama uglavnom su izrađivane crtanjem, i kao takve bile su manje opasne za novčani promet. Ali izrađivane su i u većim količinama tiskarskim postupcima pa su te krivotvorine bile znatno opasnije za novčani promet. Primjerke krivotvorenih, i tiskarskim postupcima i crtanjem, austrijskih guldenkih novčanica bilježe numizmatički katalogi i literatura, a posjeduju ih i numizmatičke i muzejske i privatne zbirke.³

³ Usp. primjerice: *R. Marić*, Iz Numizmatičke zbirke Narodnog muzeja, *Zbornik radova Narodnog muzeja*, II 1958/59, Beograd, 1959., 220. i tabla XVI.; [*A.*] *Pick*, [*R.*] *Richter*, Österreich, Banknoten und Staatspapiergeld ab 1759, Berlin, 1972.; [*A.*] *Pick*, [*R.*] *Richter*, Papiergeld-Spezialkatalog Österreich 1759-1986, Dornbirn, 1986., 179.-183.; *W. Kranister*, The Moneymakers international, Cambridge, 1989.; *A. Pick*, Standard Catalog of World Paper Money. General Issues, Volume Two, Iola, Wi, [1994.]; *L. Pallos*, Forged banknotes in the Coin and Medal Department of the Hungarian National Museum, *Numizmatikai közlöny*, C-CI./2001-2002, Budapest, 2003., 175.-190.; *V. Filip*, 1759-1918. Papirové peníze. Od Marie Terezie po Karla I./Papiergeld. Von Maria Theresia bis Karl I., Brno, 2005.; *I. Adamovszky*, Magyarorszag bankjegyei. A guldenrendszer 1759-1891., Budapest, 2007.; *A. Šemrov*, Od bronra do evra. Kratka denarna zgodovina Slovenije/From bronze ingots to the euro. A short monetary history of Slovenia, Ljubljana, 2007., 68.; *I. Adamovszky*, Magyar bankjegy katalógus 1759-1925., Budapest, 2009.; *V. Geiger*, Krivotvorine austrijskih guldenkih novčanica izdanja 1858. i 1859. iz Numizmatičke zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu, *Numizmatičke vijesti*, god. 52., br. 63., Zagreb, 2010., 145.-155.; *J. Kodnar*, *N. Künstler*, Katalog der österreichischen Banknoten ab 1759/Austrian Papermoney after 1759, Wien, 2010.; *V. Geiger*, O krivotvorinama novčanica Austrijske nacionalne banke od 1 i 2 guldena izdanja 1. srpnja 1848., *Numizmatičke vijesti*, god. 53., br. 64., Zagreb, 2011., 132.-144.; *V. Geiger*, O krivotvorinama novčanice Austrijske nacionalne banke od 10 guldena izdanja 1863., *Numizmatičke vijesti*, god. 53., br. 64., Zagreb, 2011., 145.-166.

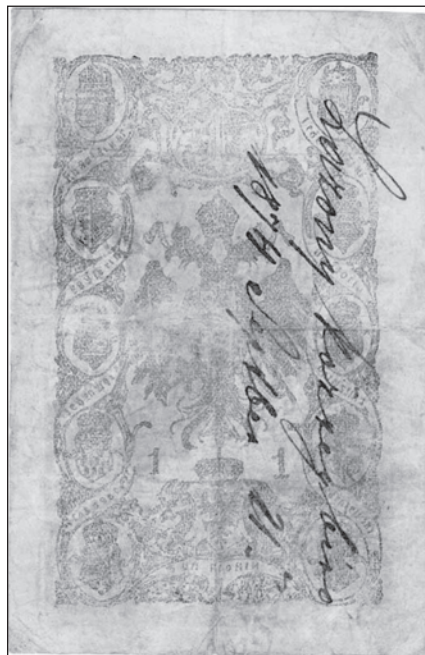

Sl. 1. i 2. Novčanica od 1 guldena izdanja 7. srpnja 1866.

Sl. 3.

Zbog vremena nastanka i optjecaja u novčanom prometu, pa i kvalitete izvedbe, zanimljivi su primjerci krivotvorina novčanice od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), izrađeni tiskarskim postupcima (sl. 4. i 5., 6., 7.)⁴, očit u većim količinama, te i krivotvorina novčanice od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izrađena crtanjem (sl. 8., 9. i 10.)⁵

Sl. 4. i 5., krivotvorina, tiskom

⁴ www.geldschein.at/galeriefehldruck.html; http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padelek-1-gulden-7-7-1866-dobovy-tisteny_29-2731#; http://www.filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-dobovy-tisteny-padelek_39-701630

⁵ http://www.filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny-padele_39-701627; http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padlek-1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny_30-594; http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padlek-1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny_30-65

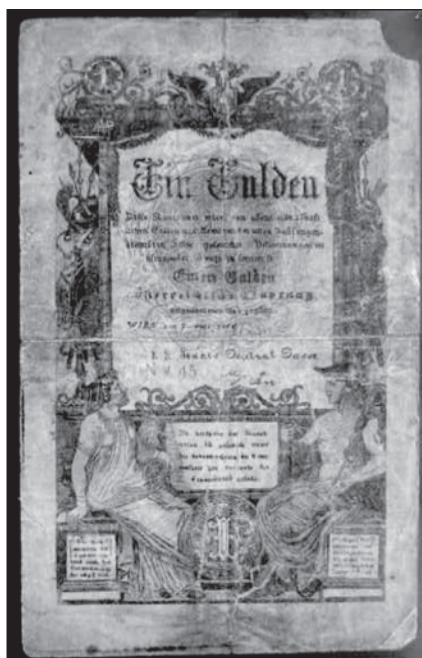
Sl. 6., krivotvorina, tiskom

Sl. 7., krivotvorina, tiskom

Sl. 8., krivotvorina, crtanjem

Sl. 9., krivotvorina, crtanjem

Sl. 10., krivotvorina, crtanjem

Krivotvorine austrijske novčanice od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izrađene tiskarskim postupcima i crtanjem uspjele su izvedene. Obilježja odnosno kvaliteta izvedbe krivotvorina austrijskih novčanica od 1 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), izrađenih i tiskarskim postupcima i crtanjem, zamjetna su napose u detaljima prave novčanice i krivotvorenih novčanica (sl. 1., 4., 6., 7., 8., 9. i 10. detalj 1. i 2. i sl. 2. i 5., detalj 1.).

Sl. 1., detalj 1., novčanica od 1 guldena izdanja 7. srpnja 1866.

Sl. 4., detalj 1.,
krivotvorina

Sl. 6., detalj 1.,
krivotvorina

Sl. 7., detalj 1.,
krivotvorina

Sl. 8., detalj 1.,
krivotvorina

Sl. 9., detalj 1.,
krivotvorina

Sl. 10., detalj 1.,
krivotvorina

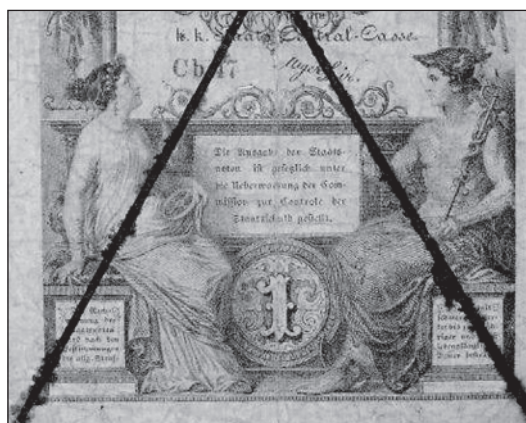
Sl. 1., detalj 2., novčanica od 1 guldena izdanja 7. srpnja 1866.

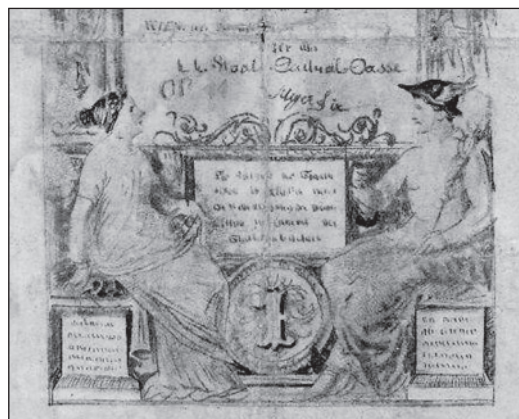
Sl. 4., detalj 2., krivotvorina

Sl. 6., detalj 2., krivotvorina

Sl. 7., detalj 2., krivotvorina

Sl. 8., detalj 2., krivotvorina

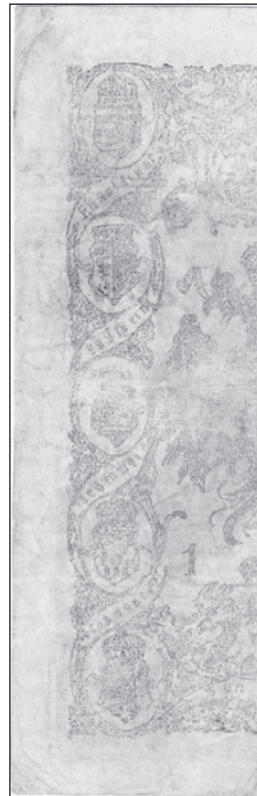
Sl. 9., detalj 2., krivotvorina

Sl. 10., detalj 2., krivotvorina

Sl. 2., detalj 1., novčanica
od 1 guldena izdanja 7. srpnja 1866.

Sl. 5., detalj 1., krivotvorina

Sl. 11. Novčanica od 5 guldena izdanja 7. srpnja 1866. (avers)

Sl. 12. Novčanica od 5 guldena izdanja 7. srpnja 1866. (revers)

Novčanice koje su zbog izgleda, često i zbog istrošenosti, bile sumnjive kao krivotvorene, pregledavale su za to ovlaštene ustanove i osobe. Nakon što je utvrđeno da su prave na poleđini su označavane pečatom: *Werthlos* ili *Echt*, a katkad i *Werthlos* i *Echt*. Novčanice koje su nakon pregleda utvrđene kao krivotvorine ovako su označavane: na poleđini ili rjeđe na licu označavane ili samo rukom pisanom zabilješkom o krivotvorini

(sl. 5., 16.)⁶ ili najčešće ravnim pečatom *Falsificat.*, uz zabilješku, rukopisom ili pečatom o vremenu utvrđivanja krivotvorine, a katkad uz to i okruglim pečatom ovlaštene ustanove, koja je zabilježila krivotvorinu.

Novčanice, pak, koje su zatečene u optjecaju, a koje su zakonski prestale biti plaćeno sredstvo, povučene su i označene kao nevažeće pečatom: *Ungültig* (sl. 3., 13., 14. i 15.)⁷.

Sl. 13.

Sl. 14.

⁶ www.geldschein.at/galeriefehldruck.html; http://www.filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cerveny-cislovac-serie_39-701631; <http://www.hamispenzek.hu/>

⁷ *I. Adamovszky*, Magyar bankjegy katalógus 1759-1925., 114.; http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-serie-td5-s-raz-ungilt_30-63; http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cerveny-cislovac-serie_39-700803; http://filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cerveny-cislovac-serie_42-701775

Sl. 15.

Zbog vremena nastanka i optjecaja u novčanom prometu, pa i kvalitete izvedbe, zanimljivi su primjerci krivotvorina novčanice od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izrađeni tiskarskim postupcima (sl. 16.)⁸, očito u većim količinama, te krivotvorina novčanice od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), izrađena crtanjem (sl. 17.)⁹.

Sl. 16., krivotvorina, tiskom

⁸ http://www.filatolie-klim.com/en/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cerveny-cislovac-serie_39-701631; <http://www.hamispenzek.hu/>

⁹ [A.] Pick, [R.] Richter, Papiergeld-Spezialkatalog Österreich 1759-1986, 183.

Sl. 17., krivotvorina, crtanjem

Krivotvorine austrijske novčanice od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izradene i tiskarskim postupcima i crtanjem uspjelo su izvedene. Obilježja odnosno kvaliteta izvedbe krivotvorina austrijskih novčanica od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.), izrađenih i tiskarskim postupcima i crtanjem, zamjetna su, napose u detaljima prave novčanice i krivotvorenih novčanica (sl. 11., 16. i 17., detalj 1., 2. i 3.).

Sl. 11., detalj 1., novčanica od 5 guldena izdanja 7. srpnja 1866.

Sl. 16., detalj 1., krivotvorina

Sl. 17., detalj 1., krivotvorina

Sl. 11., detalj 2.,
novčanica od 5
guldena izdanja
7. srpnja 1866.

Sl. 16., detalj 2.,
krivotvorina

Sl. 17., detalj 2.,
krivotvorina

Sl. 11., detalj 3.,
novčanica od
5 guldena izdanja
7. srpnja 1866.

Sl. 16., detalj 3.,
krivotvorina

Sl. 17., detalj 3.,
krivotvorina

Za krivotvorenje tiskarskim postupcima austrijske novčanice od 5 guldena (izdanja 7. srpnja 1866.) izrađivane su matrice, klišeji. Poznati su sačuvani primjerci takvih matrica od bakra u Rumunjskoj (pokrajina Alba) (sl. 18. i 19.)¹⁰

¹⁰ <http://forum.transylvanian-numismatics.com/viewtopic.php?p=13041&highlight=vorbind>

Sl. 18.

Sl. 18., detalj 1.

Sl. 11., detalj 4.

Sl. 19.

Sl. 19., detalj 1.

Sl. 12., detalj 1.

Izvori i literatura:

- R. Marić, Iz Numizmatičke zbirke Narodnog muzeja, *Zbornik radova Narodnog muzeja*, II., 1958./59., Beograd, 1959.
- A. Pick, Papiergeld, Braunschweig, 1967.
- [A.] Pick, [R.] Richter, Österreich, Banknoten und Staatspapiergeld ab 1759, Berlin, 1972.
- A. Pick, Papiergeld Lexikon, München, 1978.
- [A.] Pick, [R.] Richter, Papiergeld-Spezialkatalog Österreich 1759-1986, Dornbirn, 1986.
- W. Kranister, The Moneymakers international, Cambridge, 1989.
- A. Pick, Standard Catalog of World Paper Money. General Issues, Volume Two, Iola, Wi, [1994.]
- E. Zöllner, T. Schüssel, Povijest Austrije, Zagreb, 1997.
- B. Aulinger, Vom Gulden zum Euro. Geschichte der österreichischen Banknoten, Wien, 2000.
- L. Pallos, Forged banknotes in the Coin and Medal Department of the Hungarian National Museum, *Numizmatikai közlöny*, C-CI./2001-2002, Budapest, 2003.
- A. Pančur, V pričakovanju stabilnega denarnega sistema, Celje, 2003.
- V. Filip, 1759-1918. Papirové peníze. Od Marie Terezie po Karla I./Papiergeld. Von Maria Theresia bis Karl I., Brno, 2005.
- I. Adamovszky, Magyarorszag bankjegyei. A guldenrendszer 1759-1891., Budapest, 2007.
- A. Šemrov, Od bronca do evra. Kratka denarna zgodovina Slovenije / From bronze ingots to the euro. A short monetary history of Slovenia, Ljubljana, 2007.
- I. Adamovszky, Magyar bankjegy katalógus 1759-1925., Budapest, 2009.
- V. Geiger, Krivotvorine austrijskih guldenskih novčanica izdanja 1858. i 1859. iz Numizmatičke zbirke Arheološkog muzeja u Zagrebu, *Numizmatičke vijesti*, god. 52., br. 63., Zagreb, 2010.
- J. Kodnar, N. Künstner, Katalog der österreichischen Banknoten ab 1759/Austrian Papermoney after 1759, Wien, 2010.
- V. Geiger, O krivotvorinama novčanica Austrijske nacionalne banke od 1 i 2 guldena izdanja 1. srpnja 1848., *Numizmatičke vijesti*, god. 53., br. 64., Zagreb, 2011.
- V. Geiger, O krivotvorinama novčanice Austrijske nacionalne banke od 10 guldena izdanja 1863., *Numizmatičke vijesti*, god. 53., br. 64., Zagreb, 2011.
- http://www.filatelic-klim.com/cz/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-serie-td5-s-razungilt_30-63
- http://www.filatelic-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padelek-1-gulden-7-7-1866-dobovytisteny_29-2731#
- http://www.filatelic-klim.com/en/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny-padele_39-701627
- http://www.filatelic-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padlek-1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny_30-594
- http://www.filatelic-klim.com/cz/detail-salove-aukce/padlek-1-gulden-7-7-1866-dobovy-kresleny_30-65
- http://www.filatelic-klim.com/en/detail-salove-aukce/1-gulden-7-7-1866-dobovy-tisteny-padelek_39-701630

http://www.filatelie-klim.com/cz/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cervený-cislovac-serie_39-700803

http://www.filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cervený-cislovac-serie_39-701631

http://filatelie-klim.com/en/detail-salove-aukce/5-gulden-7-7-1866-cervený-cislovac-serie_42-701775

www.geldschein.at/galeriefehldruck.html

<http://www.hamispenzek.hu/>

<http://forum.transylvanian-numismatics.com/viewtopic.php?p=13041&highlight=vorbind>

SUMMARY

ON FORGERIES OF AUSTRIAN BANKNOTES OF 1 AND 5 GULDENS ISSUED ON 7 JULY 1866

Numismatic catalogues and literature record specimens of forged Austrian gulden banknotes made at the end of the 18th and especially during the 19th century. These banknotes can be found in museum and private numismatic collections. The forgeries were made using drawing (smaller amounts) and printing techniques (larger amounts), although there were severe legislative sanctions for forging money. The examples of forged 1 and 5 gulden (issued on 7 July 1866) made by printing and drawing are especially interesting because of the time when they were made and their circulation, and also because of the quality of the work. The author shows the characteristics of these forgeries.